

תורת חיים של ארץ ישראל - לא להקל מדי ולא להחמיר מדי
The Living Torah of Eretz Yisrael: Don't Be Too Lenient or Too Strict

1. **הראי"ה קוק, עין איה שבת א, פרק ראשון, סי' ב, שבת ט ע"ב**
 מאימתי התחלת תספורת? אמר ר' אבין משיניח מעפורת של ספרים על כתפיו. ומאימתי התחלת מרחץ? א"ר אבין משיערה מעפרתו הימנו. ומאימתי התחלת בורסקי? משיקשור בין כתפיו [רש"י]: את בתי זרועותיו. ומאימתי התחלת אכילה? רב אמר משיטול ידיו, ור' חנינה אמר משיתיר חגורה, ולא פליגי הא לן, והא להו.

2. **ומאימתי התחלת תספורת, א"ר אבין משיניח מעפורת של ספרים על כתפיו, ומאימתי התחלת מרחץ וכו', ומאימתי התחלת אכילה כו'.** כל דברי חכמים שעשו סייג לתורה, שקולים בשקל הקודש שעליהם אין להוסיף כמו שמהם אין לגרוע. וכאשר החכמה האלהית שיערה איך להעמיד את כל צדדי החיים על מכונם, לבלתי הכחיד את הפעולות המוסריות הנשגבות ע"י מיעוט רישומן במעשים, ולבלתי הכביד ג"כ על החיים החומריים יותר מדאי, כאשר ביאר דבר זה הר"מ ז"ל בשלישי ממו"נ*, כן העריכו חכמים לפי מדה זו את תוכן דבריהם בעשותם סייג לתורה, וכאשר מצאו שמספיק סייג קל, לא הכבידו אף כחוט השערה יותר אף להכביד על הרצון האנושי ולהניעהו מחפצו.

3. ע"כ באשר מצאו שלפי מדת הערך של איסור ההתעסקות לפני תפילת המנחה בדברים שיוכלו לגרום לה ביטול, די באסרם איסור לכתחילה שלא להתחיל, ואם התחילו אין צורך עוד לעמוד לפני חפץ האדם השוקק לגמור את אשר החל מעסקיו החומריים, עמדו ג"כ על סוף הדעה והנטיה האנושית, כי אף אם רק הפנה מעסקיו והכין עצמו לאיזה דבר, יקשה בעיניו לבטל את הכנתו ולהנזר ממנה, ע"כ הוציאו משפטם הנכון כי בכלל אם התחילו אין מפסיקים, אינו דוקא ההתחלה בפועל הדבר עצמו, כ"א גם ההתחלה בהכנות הקודמות לו, כל ענין לפי תכונתו, כי ראוי לכבד גם את הנטיה הטבעית של האדם, במקום שאין כח מכריח מוסרי מספיק לעמוד דוקא כנגדו.

4. **רמב"ם, מורה נבוכים ג, לד**

[מצוות התורה על פי צרכי הרוב]

א. ממה שאתה צריך לדעת עוד, כי אין התורה מביטה על הבודד, ולא יהיה הציווי כפי הדבר המועט, אלא כל מה שרצוי להשיגו, השקפה או מידה או מעשה מועיל, אין מביטים בו אלא לדברים שהם הרוב.

ב. ואין שמים לב לדבר מועט האירוע, ולא לנזק שיהיה ליחיד מבני אדם בגלל אותה הגזרה וההנהגה התורתית. כי התורה היא דבר א-לוהי, ויש לך ללמוד מן הדברים הטבעיים אשר אותם התועליות הכלליות המצויות בהן, יש בכללן ומתחייב מהן נזקים אישיים.

ג. ועל פי הבחנה זו, כך אל תתפלא שאין מטרות התורה מתקיימים בכל אחד ואחד, אלא מתחייב בהחלט שימצאו אנשים שאין אותו הניהול התורתי מביא להם שלמות, כי הצורות הטבעיות המיניות לא יושג כל מה שמתחייב מהן בכל אחד ואחד, כי הכל מאלוה אחד ופועל אחד, נתנו מרועה אחד, והפך זה נמנע, וכבר ביארנו כי לנמנע טבע קבוע לא ישתנה לעולם.

ד. ועוד על פי הבחנה זו לא יתכן שיהו המצוות נרשמות כפי שינויי מצבי בני אדם והזמנים, כמו הרכבת התרופה, שמיוחדת הרכבה לכל אדם כפי מזגו **באותה העת**, אלא ראוי שתהא ההנהגה התורתית מוחלטת כללית לכל, ואף על פי שיהא זה חיובי ביחס לאנשים, וביחס לאחרים אינו חיובי, כי אלו היו לפי היחידים, יהיה הפסד לכל, ונתת דבריך לשיעורין.

ה. ומפני זה אין ראוי שיוגבלו הדברים המכוונים מטרה ראשונה שבתורה, לא בזמן ולא במקום, אלא יהיו הדינים **החלטיים באופן כללי**, כמו שאמר יתעלה 'הקהל חוקה אחת לכם', אלא מכוון בהם התועליות הכלליות שהן על הרוב כמו שביארנו.

5. תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק א דף ג טור ג/ה"ג
תני בשם רבי מאיר כל מי שהוא קבוע בארץ ישראל ואוכל חוליו בטהרה ומדבר בלשון הקודש...
מובטח לו שהוא מחיי העולם הבא.

6. תלמוד ירושלמי מסכת נדרים פרק ט דף מא טור ב/ה"א
לא דין מה שאסרה התורה אלא שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים!?

7. תלמוד ירושלמי מסכת קידושין פרק ד דף סו טור ב/ה"ב
עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראת עינו ולא אכל.

8. ר' יהודה הלוי, ספר הכוזרי מאמר ב, נ
וכללו של דבר, כי תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה, תתקרב אל א-להיך בכל אחת מהנה,
ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל הא-להים משמחתך בימי השבתות והמועדים, כשתהיה
שמחתך בכוונה ולב שלם.

9. מאמרי הראי"ה, יום הביכורים זמן מתן תורתנו
והלאה אנו צועדים. בנין הארץ, היסוד הראשי, החקלאות, הלא היא אצל כל העמים רק גורם כלכלי
חיוני פשוט, אבל העם אשר הנושא שלו כולו הוא קדש קדשים, וארצו, ושפתו, וכל ערכיו כלם קודש
הם, כי הוא כולו ממלא את בטוי הקודש של כל האנושיות וכל היקום כלו, ובכל מקום שקוי אור קדש
משתלחים לברכה אינם כי אם ענפים מגזע מטעיו, הרי גם חקלאותו כולה היא ספוגת קודש, והקודש
הזה שביסוד החקלאי מובלט הוא על ידי זה שחגיגת ראשית הקציר, העומר, עולה הוא למדרגת
עבודת הקודש היותר עליונה, והקרבת המקודש עמו הוא קרבן צבור, שדוחה את השבת.

10. מאמרי הראי"ה, אחדות ושניות
לפעמים, אמנם, אנו רואים שבעלי הרוחניות, צדיקי הדור, נוטים לנזירות ופרישות ומואסים
בחומריות. אבל זהו סימן שבא קלקול בעולם, וכדי להתרפאות מן הקלקול הם משתמשים בסמים
חריפים, שהבריא, כמובן, אינו צריך להם כלל. משל נתנו המקובלים מקדושת השבת וקדושת יום
הכפורים. קדושת השבת גדולה מקדושת יום הכפורים, ובכל זאת מצוה לאכל ולשתות בשבת ולהתענג
בחיים והיא תדירה, ולהיפך יום הכפורים קדושתו פחותה מקדושת השבת ואסור לאכל בו ולהתענג,
מפני שהוא בא לכפר על החטאים, ועל כן אינו בא אלא פעם, בתקופה ידועה. וכשהחטאים מתמרקים,
אז הרוחניות והחומריות מתאחדים יחד, והעולם מתמלא חדוה וענג זמן שמחתנו.

11. פנקסי הראי"ה ד, נספחות, "לימוד יסודי התורה", עמ' תנד

גם ע"י מיעוט הידיעה בשרשי האמונה נעשה גדול מאד פירוד הדעות ושנאת אחים, כי טבע כל שומר
תורה בהיותו בלתי יודע לאשורו את יסודי ההלכה, אז הוא מחמיר יותר מדאי, והדרך הממוצע
האהוב והרצוי שהוא דרך ד', לא יוכל לבא כ"א ע"י ידיעה רחבה ועמוקה שעל ידה יודע איך לפלס
נתיב, במה להקל ובמה להחמיר. והנה כמקרה המעשים כן מקרה הדעות, מי שלא השלים עצמו
בידיעה עמוקה ורחבה בדעות התורה ע"פ שרשם ומקורם, בשום שכל ובקיאות הגונה, הרי הוא בענין
דעות כהדיוט. וע"י תמימות דרכו ימשכהו הרצון תמיד להחמיר ולעשות כל דעה מורגלת אצלו, שע"פ
השקפה השטחית היא ישרה וקדושה, לעיקר מעקרי התורה, ומי שיאמר שלא כדעתו יחשבהו לכופר
בתורה. ומזה תתפשט המשטמה בין אחים, על דברים שאינם כדאי לבא עבורם למצה זו.